

IVAN CANKAR

Pohujšanje v dolini šentflorjanski

1. Zapiši prvo doživetje besedila (prvo branje)

Življenje v šentflorjanski dolini obvladuje prevara; neko prevaro lahko razodene le še hujša prevara.

Prva prevara: Meščani ki so neprestano na preži za pohujšanjem. Iščejo ga zunaj sebe v družbi, čeprav je pohujšanje pretežno osredotočeno v njih samih, raste že iz njihove preteklosti. Edino Dacar iztopa iz kroga pohujšanih pohujšanih s svojo neobvladljivostjo, neučakanostjo, kar navzoče vidno vznemirja. Njihova vznemirjenost je razvidna zlasti, ko se poslužujejo obrambnih mehanizmov, od katerih še posebej iztopa projekcija.

Druga prevara: V šentflorjanski dolini se na zunaj spodobni malomeščani na skrivaj predajajo pregreham, o čemer govori najdenček, sin nezakonskega očeta, ki so ga našli pred leti pod vrbo. S tem skrivnim grehom jih ujame v past razbojnik in umetnik Peter, ki pride v Šentflorjansko dolino izsiljevat možne nezakonske očete; zapeljuje jih z lepo Jacnito in z zlodejevo pomočjo, dokler ne zavлада kot ciničen gospodar hlapcem in hinavcem. Šele na koncu farse se izkaže, da je namišljeni najdenček znani razbojnik Krištof Kobar.

2. Označi ali izpiši vse tisto kar se tebi zdi pomembno (drugo branje)

Zlodej, kaže razsežnosti te pokvarjenosti. Zlodej pripelje Petra, da bi pohujšal dolino. Ko zlodej pride do spoznanja, da je šentflorjanska dolina že pohujšana (to pohujšanje se veže na preteklost doline šentflorjanske (ko se je v prebivalcih doline ustvarilo veliko zlodejev, kar je pripeljalo do pohujšanja), spusti vajeti, ker preden je prišel sem si ni mislil, da so prebivalci doline tako pokvarjeni. Peter pa obvladuje pohujšanje, izkoristi ga v svoj prid. Vidi se, da mu gre samo za materialne dobrine. Jacinta pa je častihlepna, rada bi postala kraljica.

3. Preberi spremno besedo, odgovori na vprašanje, ki ti bodo pomagala razumeti besedilo

1. Katere so osnovne značilnosti Cankarjeve dramatike?

Cankar se je vedno znova zatekel k dramatiki. Vendar zaradi relativne nerazvitosti slovenskega gledališča in nerazumevanja kompleksnosti Cankarjevih dram, njegova dramatika doživi zaslužen uspeh šele po avtorjevi smrti, pač v skladu z razcvetom slovenskega gledališkega življenja. V njegovih dramah je moč čutiti vplive različnih smeri: realizma, naturalizma, simbolizma, dekadence in nove romantike. Zgleduje se po Ibsenu, Strindbergu, Gogolju ter Wildu. Značilnosti njegove kasnejše dramatike so: motiv volje do moči, etične krivde in očiščenja, ideja hrepenenja ter kritika družbe in motiv umetnika in umetništva.

2. V čem je samosvojost Pohujšanja v dolini šentflorjanski?

Za delo *Pohujšanje* v dolini šentflorjanski je značilno umetno prehajanje besedila iz proze v verz iz realizma v poetičnost in je tako postalo pomembna inspiracija za slovensko poetično dramo po drugi svetovni vojni.

3. Katere so vodilne teme, ki jih obdeluje Pohujšanje?

Pohujšanje je eno Cankarjevih motivno-tematsko najbolj kompleksnih del, ki v sebi razpira paleto vprašanj, od tistega o stanju človeštva, njegovem odnosu do sveta, umetnosti, morale, ljubezni, domovine, konforizma, oblasti cerkve in njenih represivnih aparatov, tujine, temeljnih principov hrepenenja, čutnosti, občutkov, izpraznjenosti, volje do moči.

4. Kakšna je Cankarjeva kritika doline šentflorjanske?

Upam, da te bo razveselilo, če ti povem, da ti povem, da ti pošljem v petek ali vsoboto rokopis farse v treh aktih z imenom »*Pohujšanje* v dolini Šentflorjanski«. Stvar je največja hudobija, kar sem jih doslej napisal. Glede cenzure se nekoliko bojim, ampak upam, da ne bo nič hudega (...). To ti torej naznanjam, samo zato naznanjam, ker sem sam vesel, da se mi je stvar (prva dva akta) tako korenito posrečila. Ko ti pošljem, preberi takoj prvi akt, in stavi, da se boš smejal. Nato seveda boš naredil kisel obraz, ker boš moral odpreti denarnico nastežaj! (Citirano: *Sodbe o Pohujšanju v dolini šentflorjanski*; Ivan Cankar)

5. Zakaj je po vašem mnenju Cankar ob prvi uprizoritvi Pohujšanja naletel na negativne kritike?

Po mojem mnenju jo kritiki niso dobro razumeli kompleksa *Pohujšanja* zato so v kritikah zapisali:

Farsa je sama po sebi slabo, konfuzno delo brez dramatskega zapletka, brez novih misli, brez enotnosti in harmonije, v naglici zamašeno in na hitro skrpano delo, ki beletristu ne dela nove časti ter izzivalno dokazuje, da Cankar ni dramatik. (Fran Govekar, *sodbe o Pohujšanju v dolini šentflorjanski in njegovih uprizoritvah*, DZS 1993, zbirka *Klasje*)

6. Kako Cankar izpeljuje povezavo med prozno in pesniško govorico?

Cankar izpeljuje povezavo med prozno in pesniško govorico tako, da vpeljuje verzne vložke, ki postajajo kar celi odstavki. To delo s svojim prehajanjem iz proze v verzno obliko postane model za kasnejše ekspresionistične enodejanke. Prav zaradi zapletene slogovne zgradbe, pa je njegova farsa dolgo časa ostala trd oreh za slovensko gledališče.

7. Kateri od likov v Pohujšanju je najbližji Cankarjevemu hrepenenju?

Mislím, da je najbližji Popotnik.

Zato, ker že sam popotnik je simbol hrepenenja, iskanja neke poti.

8. Kakšni so najpogostejši očitki Pohujšanja?

Očitki so zelo ostri in kritični do drame, temeljijo predvsem ne tem, da je farsa nerazumljiva, da je to delo slabo in konfuzno, nima dramskega zapletka, je brez novih misli, enotnosti in harmonije (Sodbe o Pohujšanju v dolini šentflorjanski in njegovih uprizoritvah, DZS 1993, zbirka Klasje)

9. *Kakšni so najpogostejši argumenti za pozitivna mnenja o Pohujšanju?*

Pozitivna mnenja govorijo o tem, da se je delo Cankarju zelo posrečilo in da je zelo aktualno (Sodbe o Pohujšanju v dolini šentflorjanski in njegovih uprizoritvah, DZS 1993, zbirka Klasje)

10. *Na katerem mestu je Cankarjeva kritika malomestne dvojne morale najmočnejša?*

Mislím, da v tistem delu, ko Peter postavi zahteve za odkupnino, s tem zbode te do katerih želi odkupnino.

11. *Kako Cankar prepleta tematiko umetništva in domovine?*

Umetnike se delajo nekateri ljudje, ki v resnici niso.

4. Preveri ali se vsebina katerega koli vprašanja ujema s tem, kar si razumel ti kot bistvo

5. Oblikuj dve, tri ali več tez, izpiši čim več plasti teksta ki ponazarjajo tvojo tezo

Zakon šentflorjanske doline je zakon prevare.

Pregovorno je nerazumno bolj »razumsko« od razumskega (šentflorjanska dolina je očitno kraj, prizorišče iz tuzemskega sveta).

Peter in Jacinta - duševno neravnovesje. Peter jo nemore zadovoljiti, izpolnjeni, koristoljubni, dobičkarski motivi.

Zdi se mi nesmiselno prepisovati ta tekst, ker so omenjene teze večplastne, zapletene in se deloma prepletajo, kar je v skladu z vodilno mislijo, ki jo je Cankar vtikal v tkivo prebrane farse. Po mojem mnenju tudi zaradi prevladujočega simbolizma, ki dodatno zapleta zgodbo, prepisovanje ne bi bilo smiselno.

6. Citirane primere poveži z literarno teorijo in jih razloži s pomočjo literarno teoretskih pojmov

CERKOVNIK: Tako je, če vere nima, da bi ga v sveto jezo gnala!

ŽUPANJA: Tako je, če se učitelji mešajo v nečistosti!

DACAR: Na dan s pohujšanjem!

VSI *udarijo dacarja s pogledom*: Nesnaga!

UČITELJ: Trikrat torej sem šel mimo in sram me je bilo. Ko pa sem se tretjikrat vrnil, sem pogledal skozi okno...

VSI *se naslonijo na mizo*

UČITELJ: in sram me je bilo!

DACAR *ves jezen*: Ali sta bila oblečena, ali ne?

UČITELJ: Zeló sta bila oblečena... zeló! Ampak ona...

VSI: Kaj z njó?

UČITELJ: Zdaj, cenjeni Kokordat, pa vi pripovedujte dalje, o vsem tistem, kar sva videla in slišala!

ZLODEJ *sramežljivo*: Težko je govoriti s čednostjo o nečednosti, s čistostjo o nečistosti! Zgôdi se, ker je tako zapovedano!... Šla sva mimo okna, ljudjé krščanski, in okno je bilo svetlo, pa ne zagrnjeno. In sva se pogledala, hm!

DACAR: Tak, kaj?

ZLODEJ: Na postelji...je sedel potepuh umetnik...

EKSPEDITORICA: O!

ZLODEJ: Na postelji je sedel, pravim. Postelja pa je bila na tleh, trda blazina.

ŽUPANJA: O!

ZLODEJ: In v njegovem naročju...

EKSPEDITORICA: O!

ZLODEJ: V njegovem naročju je sedelo deklé, kakršnega še nikoli nisem videl. Tako pohujšljivo, nadvse zapeljivo...

DACAR: Ali je bila oblečena?

ZLODEJ: Precéj!... V njegovem naročju je sedela, nogé navzkriž. Roké so bile gole; tudi vrat je bil gol; ves vrat, globoko; roke do ramen, visoko; in ves vrat... res... hm; polne roké, bele... hm; lep vrat...

ŽUPANJA *županu*: Kam gledaš?

ŽUPAN: Kam bi gledal? Nikamor ne gledam!

ZLODEJ: In jo je stiskal...

